

Alkohol- och drogpolitiskt handlingsprogram för Vännäs kommun

Innehållsförteckning

1. Inledning
2. Bakgrund
3. Hur har arbetet bedrivits
4. Samverkan
5. Ansvarsfördelning
6. Uppföljning årligen
- 7. Huvudmål för det alkoholpolitiska handlingsprogrammet i Vännäs Kommun**
 - 7.1. Delmål för det alkoholpolitiska handlingsprogrammet i Vännäs kommun
- 8. Mål som gäller barn**
 - 8.1 Stärka föräldrarollen – Erbjuda föräldraträffar
 - 8.2 Grundläggande kunskaper för kropp och själ
 - 8.3 Grundläggande kunskaper om socialtjänsten
 - 8.4 Frisstående skolor samt familjer som valt annan skolform
- 9. Mål som gäller ungdom**
 - 9.1 Stärka föräldrarollen
 - 9.2 Föräldrainformation
 - 9.3 Metodutveckling för förebyggande arbete
 - 9.4 Fritidsgårdens roll
 - 9.5 Meningsfull fritid för ungdomar
 - 9.6 Stärka föreningarnas förebyggande arbete
 - 9.7 Förebyggande arbete i föreningar och barn och ungdomsverksamhet
 - 9.8 Information om lagstiftning och ansvar vid försäljning av tobak/alkohol
- 10. Mål som gäller vuxna**
 - 10.1 Information till alla hushåll
 - 10.2 Samverkan
 - 10.3 Rådgivning och behandling
 - 10.4 Åtgärder mot langning

1. Inledning

Detta dokument innehåller Vännäs kommuns politiska mål och strategier i alkohol och drogförebyggande arbete. Det skall vara vägledande för nämnder och förvaltningar i verksamhetsplanering och utvecklingsarbete.

Programmet utgår från de nationella mål för alkohol och drogförebyggande arbete som tagits fram av folkhälsoinstitutet och förankrats av Riksdagen. Vännäs kommuns mål och strategier är lokala delmål på väg mot de nationella målen.

Målen är naturligtvis en angelägenhet för fler än de kommunala verksamheterna. Nämnder och förvaltningar har ansvar för att arbeta fram konkreta planer på hur man når målen och hur man kan samverka med andra myndigheter och andra organisationer.

Preventionsnivåer

Både främjande och förebyggande arbete kan bedrivas på samhälls-, grupp- och individnivå. Här följer tre nivåer på vilka man kan bedriva preventivt arbete:

Primär prevention

Forskning ger ett mycket övertygande stöd för att basen i det alkohol- och drogförebyggande arbetet ska vara befolkningsinriktad för att i ett långsiktigt perspektiv förhindra att alkoholproblem över huvud taget uppstår. Här är det mer allmänna åtgärder. Aktörer på den primärpreventiva nivån är de som möter stora grupper av människor.

Sekundär prevention

Handlar om riktade insatser till dem som riskerar att utveckla missbruk. Vi har här att göra med en grupp som är definierad och avgränsad. Insatser riktas mot personer vars beteende visar på risker för en allvarlig problematik.

Tertiär prevention

Behandling av personer som har tydliga problem med sitt missbruk. Insatser riktar sig mer till individer och är mer omfattande än de sekundära.

Aktörer här är socialtjänst, psykiatri, speciella verksamheter inom skola och sjukvård.

Med ordet droger menas narkotikaklassade preparat.

I dokumentet används följande förkortningar:

BoU	Barn- och utbildningsnämnden
VON	Vård- och omsorgsnämnden
KS	Kommunstyrelsen

Förtydligande:

I dokumentet används ”år” istället för ”årskurs” i enlighet med skolans riktlinjer. År 7 är därmed lika med årskurs 7.

Med ungdom menas personer i åldern 13-25 år. Personer under 13 år räknas som barn och personer över 25 år räknas som vuxna.

2. Bakgrund

För att motverka negativa effekter för folkhälsan beslutade riksdagen 2001 att en nationell handlingsplan för att förebygga alkoholskador skulle upprättas. Regeringen ansåg att det samlade arbetet i kommunen skulle utgå från en alkoholpolitisk handlingsplan som är antagen av kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige i varje kommun och uppdaterats kontinuerligt.

1993 antog Vännäs kommun ett drogpolitiskt handlingsprogram. År 2002 beslutade kommunstyrelsen att revidera det drogpolitiska handlingsprogrammet. Vännäs kommun sökte medel från länsstyrelsen för en samordnare/projektledare. Uppdraget var att:

1. Kartläggning av kommunens situation och behov
2. Revidering av kommunens alkoholpolitiska program
3. Upprättande av handlingsplan för det fortsatta arbetet
4. Verkställande av handlingsplan

Utgångspunkten har varit den nationella målen för området. Utifrån detta har vi i en samrådsprocess tagit fram lokala mål och strategier som utgår från den kartläggning som gjordes 2004 och Vännäs kommuns speciella behov och förutsättningar.

3. Hur har arbetet bedrivits

Alkohol- och drogfrågor berör alla människor. Därför är det viktigt att många människor fått samverka i utformandet av programmet.

Kartläggningen har varit en god grund för att titta på vad som redan görs i kommunen och där har olika verksamheter haft möjlighet till att lämna sina bidrag. Under olika rådslag med politiker från de olika nämnderna, referensgrupper från barn och utbildning och vård och omsorg med tjänstemän har man jobbat fram mål och strategier.

4. Samverkan

Ett kommunpolitiskt program kan enbart vara styrande för kommunens egna verksamheter. Arbetsgruppen har därför begränsat programmet till de kommunala frågorna. I arbetet framkom vikten av samverkan med andra myndigheter och organisationer som bör lyftas fram. Särskild uppmärksamhet riktas till ungdomars, föräldrars egen medverkan i det förebyggande arbetet. Vi är chanslösa om inte de goda krafter som finns ges möjlighet till samverkan.

5. Ansvarsfördelning

Programmet har antagits av kommunfullmäktige och är därigenom ett övergripande måldokument. Varje nämnd är ansvarig för att konkretisera sina planer utifrån målen samt redovisa sina åtagande i den årliga verksamhetsberättelsen. I en del fall har det inte varit möjligt att urskilja en nämnd som mer ansvarig än någon annan och där är flera nämnder gemensamt ansvariga för att planera och

genomföra verksamheter som når fram till målen. Programmet är avsiktligt inte kostnads- eller tidsbundet. Det strider mot nämndernas självständiga ansvar i en målstyrd organisation.

6. Uppföljning årligen

Varje nämnd ansvarar årligen för en samlad uppföljning av det utvecklingsarbete och de insatser som gjorts. Vid granskningen skall särskild vikt fästas vid hur verksamheterna samverkat med varandra, med organisationer, andra myndigheter, föräldrar m fl.

Utvecklingen inom alkohol- och drogområdet går i rasande tempo, nya droger utvecklas, forskning visar på nya vägar att nå målen och gamla ifrågasätts. Det alkohol- och drogpolitiska handlingsprogrammet ska revideras när ny kunskap eller förändrade omständigheter motiverar detta.

7. Huvudmål för det drog- och alkoholpolitiska handlingsprogrammet i Vännäs Kommun

Målen bygger på den nationella handlingsplanen för alkohol- och drogförebyggande insatser i Sverige.

Alkoholpolitiskt mål: Att alkoholkonsumtionen och berusningsdrickandet ska minska.

Narkotikapolitiskt mål: Ett narkotikafritt samhälle.

7.1 Delmål för det alkoholpolitiska handlingsprogrammet i Vännäs kommun

- Kommunens alkohol- och drogpolitiska arbete skall grunda sig på genomtänkta och kvalitativa satsningar utifrån vetenskap och beprövade erfarenheter. Arbetet skall präglas av samordning av resurser och insatser, samarbete, långsiktighet och uthållighet samt uppföljning och utvärdering av gjorda insatser.
- Alla kommunala verksamheter/lokaler där barn och unga vistas ska vara alkohol-, tobaks- och drogfria, med undantag för Liljaskolans matsal och Lägerhyddan.
- Alkoholkonsumtionen ska särskilt minska hos de grupper som har hög konsumtion och därmed ska konsumtionsskillnaderna minska mellan olika grupper i befolkningen.
- Uppväxten för barn och unga ska vara alkohol-, tobaks- och drogfri.
- Medelåldern på det totala antalet alkoholdebuter ska höjas jämfört med kartläggningen 20040108.
- Representation:
All representation i kommunens regi ska vara alkoholfri, undantag från denna princip får övervägas endast när det gäller utländsk representation och gäller endast vin.

8. Mål som gäller barn

Målet är att alla barn och ungdomar i Vännäs kommun får en uppväxtmiljö som är fri från droger och alkoholens negativa konsekvenser.

För att uppnå dessa mål skall Vännäs kommun arbeta med följande insatser:

8.1 Stärka föräldrarollen – Erbjudna föräldraträffar

Insatser	Ansvarig för genomförande
<ul style="list-style-type: none">Föräldrautbildning ska erbjudas till föräldrar med barn inom skolverksamheten. Föräldramöten ska innehålla frågor som barns utveckling, barns utsatthet när föräldrar eller andra anhöriga överkonsumerar alkohol och använder droger. Även andra aktuella frågor med förebyggande perspektiv tas upp.	BoU/VON
<ul style="list-style-type: none">Utrymme och förutsättningar till att bygga nätverk i föräldragruppen är också en viktig del av detta arbete.	BoU
<ul style="list-style-type: none">Föräldrarna erbjuds föreläsningar någon gång per år. Detta sker i samarbete mellan BoU / VON samt studieförbunden.	BoU VON
<ul style="list-style-type: none">Familjecenter erbjuder liknande träffar för blivande och nyblivna föräldrar.	BoU VON

8.2 Grundläggande kunskaper för kropp och själ

Insatser	Ansvarig för genomförande
<ul style="list-style-type: none">Förskolan och grundskolan ska löpande i verksamheten arbeta med själförtroende och jagstärkande övningar.	BoU
<ul style="list-style-type: none">Barnen behöver tränas i att göra egna medvetna och hälsosamma val. Den pedagogiska personalen som arbetar inom förskola, grundskola och gymnasium ska därför få kompletterande fortbildning i teori och metod.	BoU
<ul style="list-style-type: none">All personal ska få ökade kunskaper om alkohol, narkotika och tobak. Även kunskaper om risk- och skyddsfaktorer på individ-, grupp- och samhällsnivå ska förmedlas.	BoU

8.3 Grundläggande kunskaper om socialtjänsten

Insatser	Ansvarig för genomförande
<ul style="list-style-type: none">Personalen som i sin verksamhet möter barn/ungdomar och deras familjer ska ha grundläggande kunskap om aktuell socialtjänstlag och kunna tillämpa den. De behöver även ta del av aktuell forskning inom området.	BoU

8.4 Fristående skolor samt familjer som valt en annan skolform

Insatser	Ansvarig för genomförande
<ul style="list-style-type: none">Kommunen ska aktivt verka för att familjer som valt annan barnomsorg, skolform ska erbjudas ta del av programmet och dess aktiviteter.	BoU

9. Mål som gäller ungdom

Målet i Vännäs kommun är att ungdomars uppväxt ska vara alkohol och drogfri. Insatser för att skjuta upp alkoholdebuten, begränsa alkoholkonsumtion och berusningsdrickande bland barn och ungdom är särskilt viktiga.

För att uppnå dessa mål skall Vännäs kommun arbeta med följande insatser:

9.1 Stärka föräldrarollen

Insatser	Ansvarig för genomförande
<ul style="list-style-type: none">Erbjuda föräldrar till barn i år 7 att delta i föräldraträffar. Temat för träffarna ska vara samma som för de yngre barnen. (se mål 8:1)	BoU/VON
<ul style="list-style-type: none">Fortsätta att nätverksbygga. Särskilt viktigt att framhålla föräldrarollens betydelse i den tid då ungdomarna vill frigöra sig. Hemmets, skolans, socialtjänstens och fritidsgårdens samarbete ska lyftas fram.	BoU/VON

9.2 Föräldrainformation

Insatser	Ansvarig för genomförande
<ul style="list-style-type: none">Skolan skall informera föräldrarna varje år om skador och risker vid tidigt tobaks och alkohol bruk samt aktuell forskning.	BoU
<ul style="list-style-type: none">Föräldrarna skall särskilt uppmärksammas på tidigt tobaksbruk och i samarbete med skolan aktivt arbeta för att förhindra detta.	BoU
<ul style="list-style-type: none">Skolans planer i alkohol-, tobaks- och narkotikaförebyggande arbetet skall varje nytt läsår tas upp med föräldrarna.	BoU

9.3 Metodutveckling för förebyggande arbete

Insatser	Ansvarig för genomförande
<ul style="list-style-type: none">Personalen som möter ungdomarna i år 5 – 9 i grundskolan samt gymnasieskolan ska en gång per läsår ges fortbildning och kunskap om tobak, alkohol, narkotika och andra droger.	BoU
<ul style="list-style-type: none">Metoder ska utvecklas för att kunna arbeta med attitydförändringar och ge relevant undervisning.	BoU
Komplement till föräldraansvaret	
<ul style="list-style-type: none">Samarbete med föräldrar, socialtjänst och fritidsgården med huvudsyfte att komplettera föräldraansvaret under den fria tiden (med fria tiden menas ej skolbunden tid) Hitta naturliga samarbetsformer.	
Tvärsektoriellt samarbete	
<ul style="list-style-type: none">Samverkans träffar med syfte att titta på det lokala arbetet och friskfaktorer i kommunen. I gruppen borde det finnas förslagsvis representanter från elevråden i skolan, fritiden, barn och utbildning, socialtjänsten, ideella föreningar, företag och andra intresserade.	
Ungdomar som resurs i det förebyggande arbetet	
<ul style="list-style-type: none">Ungdomar ska vara med i planering av alkohol- och drogfrågor både i högstadiet, gymnasieskolan, föreningar och fritidsgården.Förstärka och vidareutveckla ungdomars egna resurser i det förebyggande arbetet.	

9.4 Fritidsgårdens roll

Insatser	Ansvarig för genomförande
<ul style="list-style-type: none">Fritidsgårdens verksamhet behöver förstärkas med riktade insatser till ungdomar som löper risk att utveckla alkohol- och drogberoende.	VON
<ul style="list-style-type: none">Fritidsledarna behöver ges utrymme att kunna ge ”bärande relationer”, vilket innebär att i sitt förhållningssätt förmedla det positiva och arbeta med det ”friska” till ungdomar med riskbeteende.	VON

9.5 Meningsfull fritid för ungdomar

Insatser	Ansvarig för genomförande
<ul style="list-style-type: none">Alkohol och drogfria mötesplatser ska erbjudas för alla ungdomar som vistas i kommunen.	
<ul style="list-style-type: none">Vikten av goda relationer till vuxna ska särskilt lyftas ungdomar som vistas tillfälligt i kommunenUppbyggnad av metoder och strategier bygga upp goda relationer med vuxna för ungdomar som är tillfälligt boende på orten.Metoder ska utvecklas för att särskilt bemöta och hantera de ungdomar som bor tillfälligt i kommunen.ungdomar som bor i kommunen tillfälligt	BoU

9.6 Stärka föreningarnas förebyggande arbete

Varje år skall föreningarna ges möjlighet till att marknadsföra sig i skolorna.	KS
Ungdomarna ska ges möjlighet till att prova olika aktiviteter.	KS
Alternativ ges till ungdomar som inte är medlem i någon förening. Behovet finns av både kulturell och mer äventyrsinriktad verksamhet, inte i alla lägen tävlingsinriktad.	KS

9.7 Förebyggande arbete i föreningar med barn- och ungdomsverksamhet

Insatser	Ansvarig för genomförande
<ul style="list-style-type: none">För att erhålla kommunala bidrag skall varje förening med barn- och ungdomsverksamhet ha ett handlingsprogram med en uttalad alkohol- och drogpolicy. Ansvarig för detta är styrelsen för varje förening.	KS
<ul style="list-style-type: none">All ungdomsverksamhet skall vara totalt fri från alkohol och andra droger.	KS
<ul style="list-style-type: none">Ledarna är viktiga förebilder och har ett särskilt ansvar. För att få in pengar till föreningen (på olika festivaler och liknande arr) får inte alkoholförsäljning förekomma. Det står inte i linje med det alkohol och drogförebyggande	KS

arbetet.

9.8 Information om lagstiftning och ansvar vid försäljning av tobak och öl klass 2

Insatser	Ansvarig för genomförande
<ul style="list-style-type: none">• De näringsidkare som säljer tobak och alkohol klass 2 ska informeras om det förebyggande arbete som bedrivs.	KS
<ul style="list-style-type: none">• Information om kommunens riktlinjer ska vara lätt tillgängliga för näringslivet.	KS
<ul style="list-style-type: none">• Kassa- och serveringspersonal ska erbjudas utbildning i lagstiftning och ansvar. Detta kan ske via andra kursanordnare.	KS
<ul style="list-style-type: none">• Tillsammans med näringslivet ska näringsidkare erbjudas utbildning i lagstiftning och ansvar.	KS

9.9 Onykterhet vid framförande av fordon

• Onykterhet vid framförande av fordon ska förebyggas i de verksamheter som riktar sig till fordonsförare.	BoU

10. Mål som gäller vuxna

Målet i Vännäs kommun är att alkoholkonsumtionen inte ska öka och att berusningsdrickandet ska minska.

Alkoholpolitiken skall inriktas på alkoholfrihet under perioder i livet när risker med konsumtion är särskilt stor; t ex graviditet, vid sjukdom och under barn- och ungdomsåren. Likaså skall alkoholpolitiken verka för total avhållsamhet i situationer där alkoholkonsumtion är förknippad med särskilda risker, t ex i trafiken och på arbetsplatser.

För att uppnå dessa mål skall Vännäs kommun arbeta med följande insatser:

10.1 Information till alla hushåll

Insatser	Ansvarig för genomförande
<ul style="list-style-type: none">• Invånare i Vännäs kommun skall få kontinuerlig information till alla hushåll om kommunens policy och drogpolitiska frågor som ett led i arbetet med hälsofrågor.	Kommunstyrelsen
<ul style="list-style-type: none">• Informationen bör redovisa vad som gjorts och vad som är på gång. Den skall stimulera till hälsosamma beslut för den enskilde individen.	Kommunstyrelsen

10.2 Samverkan

Insatser	Ansvarig för genomförande
<ul style="list-style-type: none">• Samverkan mellan primärvården och socialtjänst ska vidareutvecklas.	VON
<ul style="list-style-type: none">• Metoder ska arbetas fram så att olika kompetenser tas till vara för insatser till personer med hög konsumtion och beroende.	VON

10.3 Rådgivning och behandling

Insatser	Ansvarig för genomförande
<ul style="list-style-type: none">• Arbeta vidare med att hitta metoder för samverkan med primärvården.	VON
<ul style="list-style-type: none">• Kommuninvånarna ska ges möjlighet till samtal och rådgivning kring aktuell problematik.	VON
<ul style="list-style-type: none">• Personer med alkohol- eller drogberoende ska erbjudas individuellt stöd eller behandlingsåtgärd.	VON
<ul style="list-style-type: none">• Alla personer som misstänks för trafiknykterhetsbrott ska erbjudas stöd och behandling.	VON

10.4 Åtgärder mot langning

Insatser	Ansvarig för genomförande
<ul style="list-style-type: none">• Utbildning, information och stöd till tonårsföräldrar är en angelägen uppgift. Kampanjer och kontinuerlig information till alla vuxna för att förhindra langning, speciellt inför de helger som kan vara mer riskfyllda. Insatsen ska ske i samarbete med polisen.	KS
<ul style="list-style-type: none">• Kontroll av att åldersgränser efterlevs.	KS

Genomförandeplan

För att genomföra planen behöver de ansvariga politikerna få utbildning/kunskap, handledning och material, förslagsvis i början av varje mandatperiod samt därefter fortlöpande information. I kommunen finns det personal som med sin kompetens kan bidra med kunskap.

Respektive nämnd är huvudansvarig för att;

- Mål och delmål tydliggörs på samtliga arbetsplatser årligen.
- Mål och delmål tydliggörs på föräldramöten, möten med föreningar, möten med näringslivet samt möten med allmänheten.
- Nyanställda och vikarier informeras om programmet och vad de förväntas genomföra.
- Tid och möjlighet avsätts för kommunens personal för genomförandet av arbetet.
- Arbetet med genomförandet ska följas upp kontinuerligt.
- Arbetet med genomförandet ska stimulera till samarbete mellan olika aktörer.
- Uppföljning av programmet sker årligen enligt KS beslut.

Källförteckning

Internet:

Regeringens nationella mål www.regeringen.se

Litteratur:

Andréasson, Sven, 2002. *Den svenska supen i det nya Europa*, Folkhälsoinstitutet Stockholm
Nilsson, Agneta, Skolverket, 2001. *Man vet inte var trappstegen är i livet*, Liber, Stockholm
Ohlsson, Bjarne, 2001. *Drogförebyggande arbete – en handbok*, Alfa Print, Sundbyberg

Material från Alkoholkommittén:

Förebygg alkoholskador – insatser för riskgrupper, 2004, Edita

Börja i tid – röster om alkohol- och drogförebyggande arbete i skolan, 2002

Samtal om alkohol i skolan, 2004

Om barnen i missbrukets skugga – vad kan du göra i din kommun?, 2004, Edita Norstedts Tryckeri, Stockholm

Övrigt:

Kartläggning – Av alkohol- och drogsituationen i Vännäs kommun, 040108 Lena Wällberg